“ONLINE” KİTLE DERSLERİ:
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ TÜRK DİLİ DERSİ ÖRNEĞİ

Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek[1], İpek İli Erdoğmuş[2]

[1] Kadir Has Üniversitesi, Türk Dili Dersi Koordinatörü

[2] Kadir Has Üniversitesi, Eğitim Teknolojileri Destek Birimi Koordinatörü

sehnaz.sismanoglu@khas.edu.tr, ipekili@khas.edu.tr

Özet: Ülkemizde son yıllarda öğrenim yönetim sistemlerinin üniversitelerde kullanımı hızla artmaktadır. Bu sistemler uzaktan eğitimin yanı sıra, zorunlu kitle derslerinde de önemli bir araç haline dönüşmeye başlamıştır. Bu çalışmada, üniversitelerde zorunlu kitle dersi olarak verilen Türk Dili dersinin öğrenim yönetim sistemi kullanılarak online hale dönüştüğü Kadir Has Üniversitesi örneği ele alınmıştır. Çalışmanın giriş kısmında online eğitim kavramıyla ilgili bazı önemli noktalar üzerinde durulduktan sonra, çalışmanın ana konusunu oluşturan söz konusu örnek dersten hareketle; dersin amacı ve içeriği, bu içeriğin online sisteme nasıl entegre edildiği açıklanmış ve sonrasında ders ile ilgili istatistikler ortaya konulmuştur. Son bölümde ise online dersin yüz yüze derslerden farkı göz önünde bulundurularak bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: öğrenim yönetim sistemi, online eğitim, üniversitelerde kitle dersleri

ONLINE POOL COURSES:
THE CASE OF TURKISH LANGUAGE COURSE IN KADİR HAS UNIVERSITY

Abstract:

Keywords: learning management system, online education, pool courses in universities

1. Giriş

Ülkemizde son yıllarda öğrenim yönetim sistemlerinin üniversitelerde uzaktan eğitim amacıyla kullanımının yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. Uzaktan eğitimin yanı sıra, yüz yüze derslerde de teknolojinin sağladığı olanaklardan faydalanarak derslerin daha verimli olması açısından bu sistemlerin önemli bir araç haline dönüşmeye başladığı söylenebilir.

Bazı eğitimciler önümüzdeki 10 ile 20 yıl içerisinde öğrenim biçimlerinin; maliyet, yaşam boyu eğitim, teknolojideki yeniden yapılanma ve eğitim teknolojilerindeki yeniliklerle birlikte önemli ölçüde değişeceğini tahmin etmektedirler. [1] Bu değişimin son yıllardaki göstergelerinden bazıları; yüz yüze derslerin özellikle üniversitelerde online hale dönüştürülmesi, bazı programların uzaktan eğitim yöntemine uyarlanması ve üniversitelerde öğrenim yönetim sistemlerinin kullanımının artmasıdır. Bu artışın gerisinde daha çok sayıda öğrenciye ulaşma, öğrencilerin ders içeriklerine zamandan ve mekandan bağımsız ulaşabilmelerini sağlama, mevcut derslerin eğitim kalitesini yükseltme gibi eğitime yönelik faktörlerin yanında maliyet gibi yönetimsel faktörler de yer almaktadır. [2]

Bu değişim beraberinde bazı tartışmaları da gündeme getirmektedir. Bu tartışmaların başında yüz yüze derslerin online hale dönüştürülmesi ve bu dönüşümün beraberinde getirdiği muhtemel sorunların nasıl çözümleneceğidir. Yapılan araştırmalar eğitimcilerin genellikle alışkın oldukları eğitim – öğretim araçları ile ders vermeye eğilimli olduklarını göstermektedir. [3] Bazı eğitimciler ise bu dönüşümü yüz yüze eğitim ile online eğitim araçlarının bir arada kullanıldığı bir “orta yol” önermektedirler. [4] Türkiye’de ise uzaktan eğitim uygulamalarının ilki ve en kapsamlısı 20 yıllık geçmişe sahip olan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi’dir.[5] Bu birikim göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’deki üniversitelerin uzaktan eğitim kavramına yabancı olmadığı söylenebilir, ancak online eğitim uygulamaları konusundaki tecrübeleri çok uzak bir tarihe dayanmamaktadır. Bazı üniversitelerde online derslerin uygulanmaya başlanmasıyla birlikte alanla ilgili literatür Türkiye’de de gelişmektedir. Bu noktada yüz yüze derslerin online derse dönüşüm

sürecindeki tecrübelerin paylaşılması önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada, üniversitelerde zorunlu kitle dersi olarak verilen Türk Dili dersinin öğrenim yönetim sistemi kullanılarak online hale dönüştüğü Kadir Has Üniversitesi örneği ele alınacaktır. Çalışmada öncelikle dersin amacı ve içeriği üzerinde durulacak, bu içeriğin online sisteme nasıl entegre edildiği açıklanacak ve sonrasında ders ile ilgili istatistikler ortaya konulacaktır. Sonuç olarak, söz konusu online dersin yüz yüze derslerden farkı göz önünde bulundurularak bazı öneriler sunulacaktır.

2. "Online" Türk Dili Dersi

Kadir Has Üniversitesi'nde Türk Dili I ve Türk Dili II dersleri (TD 101 ve TD 102) diğer üniversitelerde olduğu gibi bütün üniversite öğrencilerinin almakla yükümlü olduğu 2 kredili zorunlu derslerdir. Kadir Has Üniversitesi'nde Türk Dili dersleri 2009'dan önce her fakültenin kendi belirlediği öğretim görevlisi tarafından farklı programlar uygulanarak verilmekteydi. 2009-2010 Akademik yılından itibaren bu dersler öğrenim yönetim sistemi ile öğrencilere online olarak verilmeye başlandı. Çalışmanın işlevselliği açısından, her dönem yaklaşık 700'e yakın öğrencinin aldığı bu derslerden sadece Türk Dili I dersi üzerinde durulacaktır.

2.1 Dersin Amacı

TD 101 dersinin temel amacı öğrencilerin Türkçe okuma ve yazma becerilerini geliştirerek, okuduklarını eleştirel bir bakış açısıyla çözümlemelerini ve düşüncelerini düzgün, anlaşılır ve akıcı bir Türkçeyle ifade etmelerini sağlamaktır. Türkçenin tarihsel serüvenine ilişkin bilgi edinerek bu konuda kendi bakış açılarını geliştirecek olan öğrenciler, dönem boyunca kısa paragraflardan uzun makalelere kadar farklı boyutlardaki düşünce yazılarını anlayarak okumayı, okudukları üzerinde yorum üretmeyi ve yorumlarını akademik etik kurallarını dikkate alarak düzgün bir Türkçeyle ifade etmeyi öğrenirler.

2.2 Dersin İçeriği

Dersin temel içeriğini düşünceye dayalı yazılar oluşturmaktadır. Türkçenin tarihsel serüvenini ortaya koyan yazıların okunması ve tartışılmasından sonra Türkçe dilbilgisi ve anlatım sorunları üzerinde durulmaktadır. Argümana dayalı uzun ve kısa düşünce yazılarının etkin okuma yöntemleriyle okunması; kitap eleştirisi yazarak akademik etik bağlamında alıntı gösterme yöntemleri ve kaynakça hazırlama yönteminin öğrenilmesi ise dersin içeriğini oluşturan diğer konulardır.

2.3 Dersin Metodolojisi

Türk Dili dersi söz konusu amaçlara ve içeriğe uygun olarak öğrenim yönetim sistemi araçları kullanılarak tasarlanmıştır. Öğrencilere ders başlamadan önce bir oryantasyon eğitimi verilmektedir. Bu eğitimde öğrenciler dersin işleniş şekli, yapmakla yükümlü oldukları çalışmalar ve çalışma yöntemleri hakkında bilgilendirilir. Ayrıca sistemde yer alan içerikte "Ders Kuralları" başlığı altında öğrencilere dersle ilgili her türlü bilgi sunulmaktadır. Öğrenciler konu başlıklarını ve hangi konunun sistemde hangi tarihte açılacağını "Ders Programı" menüsünden takip edebilmektedir. Sistemdeki ders menüsünde sırasıyla, "Duyurular", "Eğitmen Bilgileri", "Ders Kuralları", "Giriş Video", "Konular", "Konu Soruları", "Kitap Testleri", "Tartışma Panosu", "Ödevler", "Notlarım" başlıkları yer alır.

2.3.1 Konuların İşlenişi

Her hafta sistemde bir konu açılır ve dönem 12 konuda tamamlanır. Öğrenciler bir sonraki konuyu görebilmek için o haftanın konusuna ait konu çalışmalarını yapmaları gerekir. Sistemin sunduğu bu uygulama sayesinde öğrencinin derse devamı sağlanmakta, öğrencinin derse ne ölçüde katıldığı izlenebilmektedir. Konular büyük ölçüde dersin öğretim görevlisi tarafından hazırlanmış "Ders Notları" şeklindedir. Bu notlar öğrencilere sistem üzerinden hem Word veya PDF dökümanı olarak, hem de sistemin sağladığı imkanlarla fotoğraf, karikatür, video gibi görsel malzemelerle desteklenerek sunulmaktadır. Bununla birlikte, dersin içeriğinde farklı konularda yazılmış makaleler, akademik yazılar, köşe yazıları vb. materyaller de yer almaktadır.

Öğrenciler her konu için, konunun içeriğine göre farklılık gösteren konu çalışmalarını yapmak zorundadırlar. Konu çalışmalarında çoktan seçmeli sorular olabileceği gibi, boşluk doldurma, gerekli bilgileri sıralama, makale okuma ve ilgili soruları cevaplandırma, eşleştirme vb. sorular da yer almaktadır. Konularda olduğu gibi, kural gereği konu soruları da bir önceki konu sorusunu tamamladıktan sonra açılmaktadır. Her konunun soruları o konuya ait bir soru havuzundan gelmekte, öğrencilerin her konu çalışması için 2 deneme hakkı bulunmaktadır. Sorular geniş bir soru havuzundan geldiği için öğrenci her denemede farklı sorularla karşılaşmaktadır. Deneme hakkı sayısının 2 olması öğrencinin konuyu gözden geçirerek çalışmasını teşvik etmektedir. Bunun yanında öğrencilerin ara sınav ve final sınavına girmeye hak kazanabilmeleri için de belirli sayıda konu çalışmasını tamamlamaları gerekir.

2.3.2 Tartışma Panosu

Tartışma panosunda tartışılmak üzere 2 konu başlığı belirlenir. Tartışma konuları ders başladıktan 2 hafta sonra sistemde açılmakta ve öğrencilere her konuya katılımları için 2 hafta süre verilmektedir. Öğrencilerden tartışmaya yapıcı katkısı olacak şekilde okudukları materyaller üzerinde nitelikli ve iyi düşünülmüş yorumlar yapması beklenmektedir. Ayrıca tartışma panosu kuralı olarak öğrencilerin başka öğrenciler tarafından yazılmış olan mesajlardan en az 1 tanesine, yine nitelikli, beyan edilen fikirle ilgili gerekçeleri içerecek şekilde cevap yazmaları ve kendi yorumlarına cevap yazılmışsa bunlardan en az bir tanesine de cevap vermeleri gerekmektedir. Tartışma Panosu'ndaki öğrenci mesajlarına dersin öğretim görevlisi de kendi yorumlarıyla katkıda bulunmaktadır.

2.3.3 Dönem Ödevi

Öğrenciler dönem başında kendilerine sunulan iki alternatif kitaptan birini seçerek derste işlenen "Kitap Eleştirisi Yazma" konusundan hareketle dönem sonunda teslim edilmek üzere okudukları kitapla ilgili 1000-1500 sözcükten oluşan bir eleştiri yazısı yazmaktadır. Yazı ve etik bağlamında, bu ödevin bir amacı da öğrencilerin derste öğrendikleri "kaynak gösterme" ve "alıntı yapma kuralları"nı uygulamayı öğrenmeleridir. Öğrenciler ödevlerini sisteme yüklemekte, sistemin intihal tespiti için tasarlanmış aracı sayesinde ödevlerde kaynak göstermeden yapılmış alıntılar tespit edilmektedir. Böylelikle öğrenciler akademik yaşamlarının başında yazının etikle olan ilişkisi konusunda farkındalık kazanmış olurlar.

2.3.4 Söyleşi, atölye çalışması vb.

Öğrencilerin derse katılımlarını arttırmak ve ilgili öğrencileri teşvik etmek amacıyla Türk Dili dersi kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca öğrencilerin, okudukları kitapların yazarlarıyla tanışmaları ve onlarla kitaplarıyla ilgili fikir alışverişinde bulunmalarını sağlamak üzere yazar-öğrenci buluşmaları organize edilmektedir. Üniversitede düzenlenen ve dersin amaçlarıyla ilişkilendirilebilecek diğer etkinliklere de öğrenci katılımı teşvik edilmekte ve duyurulan etkinliklere katılan öğrencilere "ek puan" verilmektedir. Sistemin sağladığı bir diğer imkan ise etkinliklere katılımı belirlemek için kullanılan "tartışma panosu" aracıdır. Bu araç sayesinde etkinliğe katılacak öğrenci sayısı belirlenebilmektedir.

2.3.5 Ara Sınav ve Final Sınavı

Ara sınav ve final sınavı kampüsdeki laboratuarlarda, belirlenen listelere göre, seanslar halinde ve gözetmen gözetiminde yapılmaktadır. Sorulan sorular genellikle çoktan seçmelidir ancak konu çalışmalarında olduğu gibi boşluk doldurma, eşleştirme, makale sorularını cevaplandırma vb. farklı soru çeşitleri de mevcuttur. Sistemin sınav yöneticisi aracı kullanılarak her öğrenciye belli soru havuzlarından belli sayıda farklı sorular sorulabilmektedir.

2.3.6 Ölçme ve Değerlendirme

Konu soruları, ara sınav ve final sınavı sistem tarafından, önceden belirlenen puanlar doğrultusunda değerlendirilmektedir. Öğrencilerin tartışma panosunda yaptıkları yorumlar ve eleştiri ödevleri dersin öğretim görevlisi tarafından notlandırılır. Öğrenciler yapmış oldukları çalışmalara ait notları sistemin "Notlarım" kısmından takip edebilmektedir. Dönem sonunda öğrencilerin tüm çalışmalardan aldığı puanlar önceden kendilerine bildirilen yüzdeler doğrultusunda hesaplanmakta ve harf notları belirlenmektedir. Notların sistemde depolanması dönem sonunda çok sayıda öğrenciye harf notlarının verilmesi sırasında yaşanabilecek sorunları ve karışıklıkları ortadan kaldırmaktadır.

2.3.7 Dersle İlgili Sorular ve Öğrenci Sorunlarına Çözümler

Dersin tamamen sistem üzerinden yürütülmesinden dolayı teknik destek oldukça önemlidir. Öğrencilerin dersle ilgili sorularını iletmeleri için Tartışma Panosu'nda "Dersle İlgili Sorular" bölümü açılmıştır. Bu bölüme gelen sorular içeriğine göre Kadir Has Üniversitesi'nde sistemden sorumlu Eğitim Teknolojileri Destek Birimi tarafından ve gerektiğinde dersin öğretim görevlisi tarafından cevaplanmaktadır. Öğrencilerin burada yanıt alamamaları durumu için ise dersin öğretim görevlisi ve Eğitim Teknolojileri Destek Birimi'ne ait telefon numaraları ve e-posta adresi bilgileri Ders Kuralları'nda yer almıştır. Ayrıca, öğrenciler dersle ilgili soruları için öğretim görevlisine her gün mesai saatleri içinde yüz yüze de ulaşabilmektedir.

3. Ders ile İlgili İstatistikler

Herhangi bir dersin daha işlevsel ve etkin hale getirilerek geliştirilmesi için dersin işleyişine dair verilerin toplanabilmesi, depolanması ve böylelikle mevcut sorunların tespiti büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, öğrenim yönetim sisteminin sunduğu olanaklar sayesinde öğrencilerin verilen konu çalışmalarını tamamlama durumları, tartışma panosu gibi interaktif çalışmalara katılımları, konu içeriklerinin takibi ile ilgili istatistikleri toplanabilmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere öğrencilerin konu sorularını tamamlama oranları her konu için %70'in üzerindedir. Bu yüksek katılım oranında "Konuların İşlenişi" kısmında belirtildiği gibi öğrencilerin bir sonraki konuyu görebilmek için o haftanın konusuna ait konu sorularını tamamlama zorunluluğunun etkin rol oynadığı söylenebilir.

TABLO 1: Konu Sorularını Tamamlama Oranları
(Toplam öğrenci sayısı: 774)

	Konu Soruları 1	**Konu Soruları 2**	**Konu Soruları 3**	**Konu Soruları 4**
Tamamlayan	749	746	740	741
%	96.0%	95.6%	94.9%	95.0%
	Konu Soruları 5	**Konu Soruları 6**	**Konu Soruları 7**	**Konu Soruları 8**
Tamamlayan	730	624	465	736
%	93.6%	80.0%	59.6%	94.4%
	Konu Soruları 9	**Konu Soruları 10**	**Konu Soruları 11**	**Konu Soruları 12**
Tamamlayan	696	631	645	562
%	89.2%	80.9%	82.7%	72.1%

Konu soruları içerikle birebir bağlantılı olarak hazırlandığı için öğrencilerin konu sorularını tamamlarken mutlaka konu içeriğini de incelediği Tablo 2'deki verilerden ortaya çıkmaktadır.

TABLO 2: Konuların Tıklanma Sayıları

	Konu 1	**Konu 2**	**Konu 3**	**Konu 4**
Tıklanma Sayısı	2756	1758	2533	1544
Konu sorularını tamamlayan öğrenci sayısı	749	746	740	741
Bir öğrencinin ortalama giriş sayısı	3.7	2.4	3.4	2.1
	Konu 5	**Konu 6**	**Konu 7**	**Konu 8**
Konu sorularını tamamlayan öğrenci sayısı	1431	1123	1654	1423
Bir öğrencinin ortalama giriş sayısı	730	624	465	736
Tıklanma Sayısı	2.0	1.8	3.6	1.9
	Konu 9	**Konu 10**	**Konu 11**	**Konu 12**
Konu sorularını tamamlayan öğrenci sayısı	1397	1321	1234	1153
Bir öğrencinin ortalama giriş sayısı	696	631	645	562
Tıklanma Sayısı	2.0	2.1	1.9	2.1

Öğrencilerin konuları inceleme oranını takip etmek amacıyla sistemden her konunun kaç kere tıklandığına dair veriler toplanarak Tablo 2 hazırlanmıştır. Bu verilere göre konu sorularını tamamlayan öğrencilerin her konuyu ortalama olarak 2 kere gözden geçirdiği söylenebilir.

Tablo 1 ve Tablo 2'deki verilerden yola çıkarak öğrencilerin konu soruları sayesinde konu içeriğini pekiştirerek dersi takip ettikleri sonucuna varılabilir.

Sistem aynı zamanda öğrenci bazlı veri takibini de mümkün kıldığından dönem sonunda kanaat notu verilirken bu verilerden yararlanılmaktadır.

TABLO 3: Tartışma Panosu İstatistikleri

	Tartışma Konusu 1	Tartışma Konusu 2	Ders ile İlgili Soru ve Yorumlar
Katılan Öğrenci Sayısı	538	471	99
%	69.5%	60.9%	12.8%
Gönderilen Mesaj Sayısı	1511	1060	358
Bir öğrencinin gönderdiği ortalama mesaj sayısı	2.8	2.3	3.6

Tablo 3'de tartışma panosuna katılan öğrenci sayısı ve yüzdeleri ile gönderilen toplam mesaj sayısı yer almaktadır. Ayrıca bu tablodan bir öğrencinin gönderdiği ortalama mesaj sayısının yaklaşık 3 olduğu görülmektedir. Bunun yanında öğrencilerin gerek ders içeriği ile ilgili gerekse sistemle ilgili soru ve sorunlarını hem arkadaşlarıyla hem de dersin koordinatörü ve teknik ekip ile paylaşabilmesi için açılan alana öğrencilerin %12.8'i katılmıştır. Bu tablodaki dikkat çekici verilerden biri tartışma panosuna katılım oranının ortalama olarak %65 olmasıdır. Türk Dili gibi zorunlu kitle derslerinin yüz yüze yapıldığı durumlarda öğrencilerin sınıf içi etkinliklere ve tartışmalara katılımının görece zorluğu göz önünde bulundurulduğunda bu oranının oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

2009- 2010 Akademik yılından önce her fakültenin kendi belirlediği öğretim görevlileri tarafından farklı programlar uygulanarak verilmekte olan Türk Dili dersinin öğrenim yönetim sistemi aracılığıyla "online" olarak uygulanmasıyla birlikte öncelikle tüm öğrencilerin ortak bir program izlemesi sağlanmıştır. Ayrıca, ders, zaman ve mekandan bağımsızlaşarak öğrencilerin kampüse gelmeden takip edebilecekleri bir biçime dönüştürülmüştür.
Öğrenciler bu sistem sayesinde konulara istedikleri an istedikleri yerden erişme imkanına sahiptirler. Öğrencilerin konu sorularını evden yapabilmeleri ve 2 deneme haklarının olması onlara daha fazla soru çözme ve konuları daha iyi kavrama imkanı vermektedir.

Tartışma Panosu'nun en faydalı yönü yüz yüze bir derse göre daha fazla öğrencinin katılımını sağlayabilmektir. Çünkü yüz yüze bir ders işlenirken sınıftaki sınırlı zamanda 5-6 öğrencinin katılımı sağlanırken Tartışma Panosu sayesinde derse kayıtlı öğrencilerin çoğunluğunun katılımı sağlanabilmektedir. Ayrıca Tartışma Panosu'ndaki yorumlardaki amaç konuların daha bilinçli aktarılmasını sağlamak ve öğrencileri ezberden kurtarmaktır. Öğrencilerin fikir ve bilgi paylaşımı interaktif olarak gerçekleşmektedir. Öğrenciler tartışma panosunda kendilerini daha özgür hissetmekte ve özgüvenlerini geliştirebilmektedir. Tartışma Panosu'nun bir faydası da öğrencilerin "chat dili"nden uzaklaşarak düzgün bir Türkçeyle kendilerini yazılı olarak ifade etmelerini sağlamaktır.

Dönem boyunca yapılan etkinliklerin, yazarlarla tanışmanın vb. öğrencilerin nitelikli edebiyat okuru olmalarında önemli bir pay sahibi olduğu söylenebilir.

Bu sistemin sağlıklı ve etkin bir biçimde uygulanabilmesi için kurumların teknolojik altyapı donanımının olması gerekir. Diğer bir deyişle, üniversite, yeterli bir öğrenim yönetim sistemine sahip olmalı ve öğrencilerine bu sisteme erişim için kullanacakları bilgisayar ve internet donanımını sağlamalıdır. Bununla birlikte, sistemle ilgili teknik sorunların çözüme ulaştırıldığı bir birimin oluşturulması sistemin etkin işleyişi için gereklidir. Kaynak yetersizliği çeken ve öğrenci sayısı çok yüksek olan bazı eğitim kurumlarında bu sistemin uygulanabilmesi için karşılaşılabilecek farklı sorunlar göz önünde bulundurulmalıdır.

5. Kaynaklar

[1] Schoech D., "Teaching Over the Internet: Results of One Doctoral Course", *Research on Social Work Practice* 10, 2000, 467-486.

[2] Harley D., "Investing in educational technologies: The challenge of reconciling institutional strategies, faculty goals, and student expectations", Center for Studies in Higher Education, Research & Occasional Paper Series: CSHE.8.02, UC Berkeley, 2002.

[3] Hinson, Janice M. and LaPrairie, Kimberely N., "Learning to Teach Online: Promoting Success through Professional Development", *Community College Journal of Research and Practice*, 29: 6, 2005, 483 -493.

[4] Chamberlin, W.S., "Face to face vs. cyberspace: Finding the middle ground*", Syllabus,* 15: 11, 2001.

[5] Demiray, U. and Sağlık, M., "Açıköğretim Fakültesi ve Açıköğretim Lisesi Uygulamalarını

İçeren AraştırmalaraİlişkinBir Değerlendirme", *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 2: 4, 2003, 50-59.